

Diversiteit vóór de klas

Allochtone leerkrachten in het onderwijs

Begin vorig jaar werd "De roeping tot leerkracht" voorgesteld, een onderzoek van het HIVA en de VUB naar de aantrekkelijkheid van het leerkrachtenberoep in Vlaanderen. Daarin lezen we onder meer dat het triestig gesteld is met de vertegenwoordiging van kansengroepen in het onderwijzend personeel: zo begint slechts 2% studenten van allochtone oorsprong aan een lerarenopleiding. Daarbij komt nog dat de slaagkansen, vooral in het eerste jaar maar ook in de daaropvolgende jaren, beduidend lager liggen bij allochtonen van niet-Europese afkomst. Niet alleen is de instroom zeer laag, ook bij de uitstroom wordt vastgesteld dat het percentage allochtonen nog verder daalt in de groep die de opleiding tot een goed einde brengt. Dus ook de eerstkomende jaren zal je allochtonen vóór de klas met een vergroot glas moeten gaan zoeken...

Reden te over voor ACOD onderwijs om enerzijds een aantal kritische bedenkingen te formuleren rond het beleid dat de overheid voert om een grotere instroom van allochtone studenten in de lerarenopleiding te stimuleren en hen een grotere kans op tewerkstelling te garanderen en anderzijds ook even te kijken wat de engagementen van ACOD op dat vlak kunnen zijn.

Een meerderheid (53%) van de eerstejaarsstudenten uit de lerarenopleiding heeft tijdens het secundair onderwijs een richting in het ASO gevolgd. Ongeveer 35% volgde een TSO-richting, nog geen 9% komt uit het BSO. Wat deze laatste richtingen betreft valt het op dat een grote groep van studenten komt uit enerzijds richtingen binnen de personenzorg en anderzijds de handelsrichtingen. Het feit dat allochtone jongeren (en kansarmen) sterk ondervertegenwoordigd zijn in het ASO geeft duidelijk aanleiding tot een geringe instroom in het hoger onderwijs. De schoolse achterstand van allochtonen is trouwens in alle onderwijsniveaus terug te vinden, te beginnen met het kleuteronderwijs. In het recent verschenen "armoederapport" van OASeS (1) zien we dat in het lager onderwijs het percentage leerlingen van vreemde nationaliteit met een leerachterstand van minstens één jaar ten opzichte van het totaal aantal leerlingen van vreemde nationaliteit aan het einde van het schooljaar 2004-2005 beduidend hoger lag dan ditzelfde percentage Belgische leerlingen. Bij de Belgische leerlingen loopt ongeveer 13,2% zo'n achterstand op, bij de niet-Belgische leerlingen gaat het om 45%.

Acties om allochtone jongeren de stap naar het hoger onderwijs te laten zetten zijn niet eenvoudig, maar zeker nodig. Door hun aanwezigheid kunnen zij immers bijdragen tot de uitbouw van een meer verdraagzaam

en intercultureel schoolklimaat en fungeren als rolmodellen voor allochtone leerlingen in het kleuter-, lager- en secundair onderwijs.

Tijdens de diverse congressen van ACOD, van het Congres Interculturalisme van 1991 tot het laatste Statutair Congres in 2004, werd uitdrukkelijk gesteld dat onderwijs in een multiculturele omgeving onder meer aandacht moet hebben voor

- het hanteren van sociale en culturele verscheidenheid, als basis voor het leerproces
- het vermijden van uitsluiting en discriminatie, met als doel de sociale cohesie te bevorderen
- de diversiteit in de samenstelling van het personeelsteam en de leerlingenpopulatie

De prioritaire doelstelling - met name de realisatie van gelijke rechten, (emancipatie)kansen en uitkomsten voor alle leerlingen en studenten in alle scholen en instellingen - dient o.i. gerealiseerd te worden door middel van kwaliteitsonderwijs.

Onze samenleving is 'multi-etnisch' en 'multicultureel'. Kwaliteitsonderwijs houdt onder meer in dat het onderwijs in een "multi-etnisch en multicultureel perspectief" geplaatst wordt.

Volgens ACOD is "Onderwijs in multi-etnisch en multicultureel perspectief" een onderwijs-principe dat recht doet aan de verschillende etnisch-culturele groepen in de samenleving. Het is een principe dat streeft naar gelijke rechten, kansen en uitkomsten voor alle leden van de samenleving, ongeacht hun huidskleur of herkomst. Dit principe geldt voor het schoolteam (directies, leerkrachten en ander personeel), alle ouders, alle leerlingen, alle CLB's, alle scholen en instellingen, alle onderwijsniveaus en onderwijsvormen, het onderwijsbeleid in zijn totaliteit.

Alle scholen moeten door de overheid voorbereid worden op een multi-etnische samenstelling van hun schoolpopulatie. Intercultureel onderwijs is hier aangewezen.

Intercultureel onderwijs tracht een bijdrage te leveren aan de interactie en goede interetnische relaties tussen leerlingen, studenten en leerkrachten met verschillende etnisch-culturele achtergronden en bereidt hen voor om goed te functioneren in een multi-etnische en multiculturele samenleving. Intercultureel onderwijs kan niet alleen in de zgn. 'zwarte scholen' een goed hulpmiddel zijn, maar ook en vooral in de 'witte scholen' is het aangewezen voor alle leerlingen en leerkrachten. ACOD-onderwijs is dan ook van oordeel dat onderwijs in intercultureel perspectief moet geïntegreerd worden in het pedagogisch project, het schoolwerkplan en het schoolreglement van iedere school.

Kwaliteitsonderwijs voor alle leerlingen en studenten veronderstelt ook ondersteunende maatregelen van de inrichtende machten, de scholen en het onderwijsbeleid. Zo moet er voldoende geïnvesteerd worden in de

waardering van het ambt, de verloning en de werkomstandigheden van het onderwijspersoneel.

ACOD-onderwijs is van mening dat, ongeacht de etnische samenstelling van een schoolpopulatie, absolute voorrang moet worden gegeven aan het respect voor de leerkrachten in de klas en dit op gelijke wijze voor mannelijke als vrouwelijke leerkrachten. Dit wil ondubbelzinnig zeggen dat inrichtende machten en schoolbesturen het in hun pedagogisch project als een prioriteit moeten naar voor schuiven.

De ondervetegenwoordiging van allochtonen in het hoger onderwijs is deels ook een kwestie van het imago en de beeldvorming omtrent het lerarenberoep. Als allochtone leerlingen verder studeren, kiezen ze vaak voor universitaire studies met aanzien, zoals advocaat, geneesheer.. Pas in tweede instantie, of indien ze falen, wordt voor de lerarenopleiding gekozen.

Momenteel zijn er nog te weinig allochtone leerkrachten die hier als een rolmodel, een voorbeeldfiguur kunnen fungeren. Het werken met voorbeeldfiguren - allochtone studenten en afgestudeerden die andere jongeren vertellen over hun eigen ervaringen in het hoger onderwijs, zoals onder meer het project "Motief" van De Karel de Grote-Hogeschool en "Stimulans" van de Arteveldehogeschool - blijkt een stimulerende factor te zijn voor allochtone jongeren om na te denken over hun eigen keuzes tot verder studeren en dient zeker de (financiële) mogelijkheden te krijgen om structureel verder te worden gezet.

Ook het aanzien dat het beroep van leerkracht geniet wordt in vraag gesteld. Er dient dus sterk gewerkt te worden aan het beeld dat de allochtone gemeenschap heeft van het lerarenberoep en de toekomstperspectieven die een lerarenopleiding bieden.

Daarom moet ook de participatie van migrantenouders in het onderwijs worden gestimuleerd. Wij vinden dat er meer preventief moet worden gewerkt, door responsabilisering van de ouders. Regelmatig contact school - ouders is noodzakelijk, onder meer om hen bewust te maken van de waarde en het nut van de school én om een vertrouwensrelatie uit te bouwen. Dit moet reeds zeer vroeg beginnen, vanaf de kleuterschool. Directies, leerkrachten kunnen hierbij een belangrijke rol spelen, maar ook bv. "brugfiguren" verbonden aan de school (waar deze aanwezig zijn) zijn uitermate geschikt om deze contacten te leggen en te onderhouden. Informatie en sensibilisering voor alle ouders, alle leerlingen, studenten, leerkrachten én de publieke opinie (over de meerwaarde van onderwijs in multi-etnisch en intercultureel perspectief) zijn noodzakelijk. Dat het onderwijs en de scholen informatie verschaffen over hun specifieke aanbod voor de studenten (uit de migratie) is even noodzakelijk.

Om de ouders degelijk te informeren, moeten ook de lerarenopleidingen aan de verschillende hogescholen infomomenten voor deze doelgroep organiseren.

In de lerarenopleiding moet bovendien ruimte zijn voor het verwerven van kennis en inzicht in de verschillende culturen. Informatie over deze culturele diversiteit zal het de leerkrachten in opleiding makkelijker maken om hun toekomstige leerlingen te begrijpen en er dus op een adequate wijze in interactie mee te komen.

De culturele achtergrond van de student kan ook een drempel vormen, bijvoorbeeld in de omgang met de stagementor, het zelf moeten leggen van contacten, lesonderwerpen kiezen. Expressieve vaardigheden, zoals communicatie, zijn hierbij nodig.

Interculturele vorming komt in de hogescholen nu slechts occasioneel aanbod, maar zou eigenlijk deel moeten uitmaken van het curriculum.

Daarnaast moet er bijzondere aandacht zijn voor de specifieke noden in verband met het aspect 'taal' binnen de lerarenopleiding.

De taalkennis en taalvaardigheid blijken nog steeds een struikelblok te vormen, onder meer bij taaltaken, eindwerken, e.d.m. Uit onderzoek (2) bleek dat er bij allochtone leerlingen een strengere zelfselectie plaatsvindt dan bij autochtonen. Zij schrikken sneller terug voor een job in het onderwijs omwille van hun angst voor taalproblemen. Het is daarom aangewezen dat allochtone studenten tijdens hun eerste jaar kunnen rekenen op begeleiding op vlak van taalvaardigheid. Tegelijkertijd pleiten wij ervoor dat er ook in jonge migrantengezinnen reeds aandacht is voor de onderwijstaal.

Ook van de overheid, het onderwijsbeleid worden maatregelen verwacht.

Het decreet op de evenredige arbeidsmarkt participatie (3) moet ook in het onderwijs worden uitgevoerd, zodat er een betere vertegenwoordiging komt van kansengroepen in het personeel van het onderwijs. Hiermee worden alle werknemers bedoeld die in het onderwijs zijn tewerkgesteld, ongeacht de functie die ze uitoefenen en het statuut waaronder ze zijn tewerkgesteld.

Op een studiedag rond het OESO-rapport: "Effectieve leerkrachten aantrekken, bijscholen en behouden" (25/01/05) stelde minister Vandenbroucke:

"...Omdat er relatief weinig mannelijke, allochtone en gehandicapte leerkrachten zijn, moeten we niet alleen algemene campagnes voeren, maar ook gerichte acties met positieve rolmodellen...". De minister wijst verder op het engagement dat hij is aangegaan in CAO VII (4) om met de bevoegde ministers gesprekken te beginnen over de evenredige arbeidsparticipatie van kansengroepen in het onderwijs: gehandicapten, allochtonen, laaggeschoolden,...

Conform de CAO zou de minister van Onderwijs aangaande deze materie vóór 01.01.2006 concrete voorstellen aan de vakorganisaties voorleggen... Wat dit punt betreft staan we echter nog nergens. Er is nog geen enkel initiatief genomen, laat staan een werkgroep opgericht!

De positie van allochtonen op school verbeteren is een verantwoordelijkheid van iedereen. ACOD wil zijn verantwoordelijkheid in deze problematiek tegenover studenten, leerkrachten en de maatschappij niet uit de weg gaan en wil meewerken aan de initiatieven die vanuit de overheid gelanceerd worden.

Er moet o.i. een brede informatiecampagne voor de allochtone gemeenschap worden uitgewerkt, die het belang van onderwijs en het halen van een diploma onderlijnt.

Deze campagne van de overheid naar allochtone ouders en jongeren toe kan door ACOD ondersteund worden, bijvoorbeeld door het verspreiden van informatie via onze eigen kanalen, zoals een informatiecampagne over het beroep van leerkracht naar de leden toe, via het ledenblad "Tribune" en de ACOD-website. De Commissie interculturalisme, die werkzaam is binnen ACOD Onderwijs, kan hiervoor ideeën leveren en de aanzet geven tot acties.

In het kader van de engagementsverklaring van de Vlaamse onderwijswereld "Diversiteit als meerwaarde" werkt ACOD onderwijs momenteel mee aan een sensibiliseringscampagne rond diversiteit, onder de vorm van een artikelenreeks die in de loop van dit schooljaar een aantal relevante thema's behandelt. Zowel bij onze leden, afgevaardigden en medewerkers als bij de publieke opinie vragen wij daar aandacht voor duidelijke kansen in het onderwijs voor mensen die behoren tot de doelgroepen van het gelijke onderwijskansenbeleid.

Fred Braeckman

---

1. "Armoede en sociale uitsluiting - Jaarboek 2005" - Onderzoeksgroep Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad - UA - Jan Vranken, Katrien De Buyser en Danielle Dierckx (red.) - Acco Leuven, 2005
2. "De roeping tot leerkracht - Een onderzoek naar de aantrekkelijkheid van het leerkrachtenberoep in Vlaanderen anno 2002" - HIVA, Onderzoeksgroep TOR - VUB - Nick Matheus, Jessy Siongers & Inge Van den Brande. - Eindrapport van het onderzoeksrapport OBPWO 01.02 'Arbeidsmarkt wensen en - perspectieven van de afgestudeerden van de lerarenopleiding').
3. Dit decreet is zelf een uitvoering van de Europese richtlijn voor gelijke behandeling in arbeid en beroep en het beoogt de verhoging van de werkzaamheid van groepen waarvan de activiteitsgraad lager is dan hun vertegenwoordiging in de bevolking en spreekt in dit verband van kansengroepen.
4. CAO VII - punt 5.3. "Evenredige arbeidsparticipatie": De Vlaamse Minister van Onderwijs engageert zich ertoe om met de bevoegde ministers gesprekken aan te gaan inzake de evenredige arbeidsparticipatie van bepaalde kansengroepen (gehandicapten, laaggeschoolden, allochtonen, mannen/vrouwen).